

8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192с.
9. Уткин С.М. Интерактивная педагогическая технология как фактор повышения уровня обученности учащихся: Дис....канд.пед.наук. – СПб, 2000. – 167с.
10. Харханова Г.С. Интерактивные методы обучения как средство формирования мотивации конфликта у школьников: Дис....канд.пед.наук. – Калининград, 1999. – 142с.
11. Чепель Т.Л. Психологические механизмы интенсивного педагогического образования // Педагог. – 2002. – № 1-2.

О.В.Роззіна

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ “ТЕХНОЛОГІЯ”

В статье рассмотрены основные виды исследовательской деятельности студентов. Раскрываются основные формы и этапы, связанные с формированием навыков ведения исследовательской деятельности.

System of organization of Research activity of Future labour Training The main types of student's research activity are described by author in this article. The main form and periods of forming student's research skills are given.

Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання визначається науково-творчим підходом до явищ та процесів, що вивчаються, самостійним переносом засвоєних знань у нову ситуацію, баченням проблем, знаходженням альтернативного способу їх вирішення.

Система підготовки студентів до дослідницької діяльності включає розвиток творчих здібностей майбутніх учителів, формування навичок проведення навчально-дослідницької роботи, формування навичок організації і проведення науково-методичних досліджень.

Існують і застосовуються два основних види діяльності студентів: навчально-дослідницька та науково-дослідна. Навчально-дослідницька діяльність включається в навчальний процес, проводиться в аудиторний час та є обов'язковою для всіх студентів.

Навчально-дослідницька діяльність є складовою частиною практичних занять та відображається в методичних розробках. На сьогодні існують різноманітні форми самостійної навчально-

дослідницької діяльності студентів, які передбачені навчальними планами. Уже на першому курсі студенти стисло знайомляться з формами та методами організації науково-дослідницької роботи під час вивчення курсу "Вступ до фаху". На старших курсах читається дисципліна "Основи наукових досліджень". Таким чином до п'ятого курсу всі студенти підготовлені до самостійного виконання дослідної роботи в тому числі до написання курсових, дипломних та магістерських робіт з різних навчальних дисциплін, до аналітичного огляду літератури, що використовується з метою підготовки доповідей до семінарських занять т. ін.

Важливою ланкою в організації навчально-дослідницької діяльності студентів є введення елементів дослідження в лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття, має знайти відображення у методичних розробках до кожного заняття. Необхідно, щоб студент по-дослідницьки сприймав навчальний матеріал.

Впровадження елементів дослідження у навчальний процес, прагнення зацікавити студентів навчально-дослідницькою діяльністю за допомогою спеціально підібраних завдань й уважне ставлення викладача до них є відправним пунктом для зацікавленості студентів у наступних наукових дослідженнях.

Слід зазначити, що потреба в залученні практично всіх студентів до дослідницької діяльності визначається самою суттю науково-технічного прогресу. Справді, нині відбувається бурхливий зустрічний процес диференціації та інтеграції знань, розширення нових наукових напрямків, виявляється комплексний характер більшості наукових і технічних проблем. Усе це потребує формування спеціалістів, які володіють високою професійною мобільністю.

Задовольнити потреби народного господарства кількістю спеціалістів із нових напрямків науки й техніки неможливо лише розширенням номенклатури спеціальностей, за якими готуються фахівці у вищому педагогічному навчальному закладі освіти. Тому необхідно весь час удосконалювати систему освіти у напрямку всебічного розвитку творчих здібностей, уміння знаходити нові шляхи для розв'язання науково-технічних завдань, що є високою професійною мобільністю спеціаліста.

Однак в організації науково-дослідної діяльності студентів із питань керівництва студентською науковою діяльністю є ще багато невирішених питань. Насамперед, залучення студентів до наукової діяльності кафедр, студентських конструкторських бюро, наукових підрозділів ВНЗ відбувається нерівномірно. Відсоток викладачів, які

здійснюють керівництво науковими пошуками студентів, усе ще невеликий. Вищі навчальні заклади недостатньо залучають видатних учених і спеціалістів науково-дослідних установ, виробничих об'єднань до керівництва студентською творчістю. Ще уповільнено обмін досвідом роботи між студентськими науковими товариствами кафедр, факультетів, ВНЗ. Наукові розробки студентів недостатньо пов'язані з конкретними вимогами науки та виробництва. Часто студенти, залучені до участі в загальній науково-дослідній темі кафедр, виконують лише допоміжні функції, не уявляючи суті науково-дослідної розробки.

Усі форми, у яких здійснюється залучення студентської молоді до наукової творчості, до набуття навичок навчально-дослідницької діяльності, впливають на процес підготовки висококваліфікованих спеціалістів, але ступінь цього впливу різний.

Розвиток дослідницької діяльності студентів, насамперед, має формуватися на основі навчального процесу. Завдяки зв'язку між навчальною роботою студентів і тими дослідженнями, які вони проводять у позааудиторний час можна забезпечити перспективним плануванням усіх засобів розвитку творчих навичок із першої до останньої лекції. Йдеться таким чином, про найбільш повне поєднання навчальних і наукових завдань, які ставляться перед студентами на різних етапах навчання. Підготовку потрібно здійснювати в три етапи. На першому етапі (I-II курси) визначаються здібності і творчі можливості кожного студента, і на цій підставі складається індивідуальний план професійної підготовки до навчально-дослідницької діяльності. Формуються навички проведення дослідницької роботи і розвиваються за основні якості творчої особистості в галузі педагогіки і психології. Загальні здібності та якості розвиваються за допомогою спеціально розроблених вправ і завдань. Основна увага приділяється розвитку наукової інтуїції, уяви, вмінню нестандартного мислення. Здатності у галузі трудової та професійної підготовки розвиваються на лабораторних роботах, що містять елементи дослідницького характеру. На заняттях необхідно знайомити студентів з методами й підходами до розв'язання пошуково-творчих задач; формувати в них уміння і навички виходу за межі ланцюжка логічних міркувань; виробляти навички рішення винахідницьких завдань і вміння переборювати психологічний бар'єр. На даному етапі варто звернути особливу увагу на залучання студентів до навчально-дослідницької роботи, виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру.

На наступному етапі підготовки (III курс) студенти знайомляться з методами організації і проведення наукових досліджень на лабораторних і практичних заняттях із фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін. Студенти виконують завдання на розвиток уяви, інтуїції, вмінь спостерігати, які зміни відбуваються, якщо змінюються параметри розрахунків. Відбувається подальший розвиток творчих здібностей студента, удосконалюються навички проведення наукових досліджень.

На третьому етапі (IV-V курс) формуються експериментальні уміння і навички проведення науково-методичних досліджень, експериментальної перевірки ефективності застосовуваних методів і прийомів наукових досліджень, які формуються шляхом виконання дослідницьких завдань під час проходження студентами практик.

Форми організації та види навчальної діяльності студентів показані у таблиці 1.

Цілком очевидно, що знання будуть міцними тільки тоді, коли вони не просто заучуються, а засвоюються творчо і застосовуються практично. Навчити цьому студентів може лише викладач, який сам активно працює в науці. Тому серед факторів, які сприяють зростанню зацікавленості студентів у дослідницькій діяльності, є насамперед підвищення наукової кваліфікації викладачів.

Таблиця 1

Форми організації і види навчальної діяльності

Етапи підготовки	Форми організації та види навчальної діяльності
<i>Розвиток творчих здібностей</i>	<ul style="list-style-type: none"> - творчі лабораторні роботи дослідницького характеру; - вправи і завдання на розвиток творчих здібностей; - колективні дослідження в галузі педагогіки і психології; - індивідуальні завдання з розробки лабораторних приладів і устаткування;
Формування навичок наукових досліджень	<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з загальними методами педагогічних досліджень; - знайомство з методами наукового дослідження; - розробка окремих питань методики викладання трудового навчання;

Етапи підготовки	Форми організації та види навчальної діяльності
	- участь у наукових розробках викладачів і кафедр;
Формування експериментальних навичок наукових досліджень	- збір експериментального матеріалу для курсових (дипломних) робіт; - індивідуальні завдання з комплексного наукового дослідження на період проходження практики.

Розвиток студентської творчості має здійснюватися завдяки вдосконаленню усіх форм навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів освітньої галузі “Технологія” у тісному взаємозв’язку з навчальним процесом, поліпшенню наукового рівня досліджень, максимальній орієнтації освіти на вимоги народного господарства.

Для цього слід розширювати практику організації вузівських, міжвузівських студентських комплексних пошукових груп і творчих об’єднань при академічних і галузевих науково-дослідних інститутах на базі промислових підприємств.

Участь студентів у науковій роботі – важливий елемент виховання. Тому завдання з удосконалення форм навчально-дослідницької діяльності студентів, поліпшення наукового рівня студентських досліджень мають стати складовою частиною вищого навчального закладу.

Професійна підготовка студентів ведеться на лекціях, спецкурсах, практичних, лабораторних заняттях, під час проходження практик, виконання індивідуальних творчих завдань, при зборі матеріалу й написанні курсових і дипломних робіт, шляхом залучення студентів до навчально-дослідницької роботи.

У сучасних умовах відбувається посилення ролі самостійної роботи студентів. Проте лекція залишається головною інформаційною магістраллю в навчально-дослідницькій роботі студентів вищої школи. Вона ставить за мету ознайомити студентів з головним змістом, принципами і закономірностями предмета, головними ідеями й напрямками розвитку даної галузі науки, скерувати подальшу діяльність студентів в інших організаційних формах навчання. Відомі такі спроби класифікацій лекцій вищих навчальних закладів.

І.Ф.Харламов класифікує лекції відповідно до змісту підручника [4], К.Л.Біктагіров за їх місцем в умовах читання систематичного курсу [2, с.122], І.Ф.Фабер аналізуючи дослідження багатьох вчених пропонує дві класифікації лекцій за дидактичною метою [3, с.172], Л.Г.Борисова, О.О.Соловйова – за роллю в організації навчального процесу [1, с.132].

Застосування проблемних, оглядових, узагальнюючих лекцій у вищих навчальних закладах освіти дозволяє урізноманітнювати функції лекції як форми організації навчально-дослідницької діяльності, розширювати її використання в навчальному процесі. Лекції дозволяють систематично застосовувати в навчанні такі види дослідницької роботи, як проблемне викладення матеріалу, евристичні бесіди, дискусії, мікровикладання.

Як показує досвід навчально-дослідницьку діяльність студентів можна і слід пов'язувати з навчальними планами і програмами та власне процесом навчання. Активний розвиток студентської наукової творчості в усіх її формах дає змогу підготувати спеціаліста, який би вмів володіти методологією наукових досліджень, постійно впроваджував у практику новітні досягнення науки, техніки, культури, творчо мислив. Формувати, закріплювати й розвивати наукові інтереси студентів слід з перших днів їх навчання. Це є запорукою подальшої активної участі студентів у самостійній дослідницькій діяльності.

Навчально-дослідницька діяльність за допомогою включення в аудиторні і позааудиторні форми організації навчання таких завдань, які передбачають “вихід” навчально-пізнавальної діяльності студентів за межі програмного матеріалу, оптимізує самоосвітню роботу студентів, спонукає їх до безперервності та систематичності у навчанні.

Література

1. Борисова Л.Г. Молодой учитель: труд, быт, творчество. – М., 1983.
2. Педагогика высшей школы. Учеб. пособие // Сост. К.Л.Биктагиров и др. – Казань: Изд-во Казанского университета, 1985.
3. Фабер И.Ф. Очерки вузовской педагогики. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1984.
4. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. – 6-е изд. – М.: Университетское, 2000.

ПРІОРИТЕТ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ПІД ЧАС ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЇ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

В статтє актуалізується проблема професіонального статусу учителя в сучасному суспільстві, розглядаються можливості реалізації ідеї інтелектуалізації майбутніх учителів. Автор статтє підкреслює пріоритети загальнолюдських цінностей при досягненні планетарного єднання нашої цивілізації.

The problem of the professional status of a teacher in the modern world is actualized in this article. The possibilities of the realization of future teachers' intellectualization are considered. The privileges of common-human values in reaching the planetal community are stressed on.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Єднання, планетарізація, ціннісних систем і культур – це головний напрям сучасної духовної еволюції людини. У цьому зв'язку важливо усунути конфлікти всередині й між всіма трьома ціннісними сферами – біологічної, соціальної й екологічної.

Злиття і єднання культур можливо, якби не унікальність людини як виду, як носія вищої цінності.

Справжня проблема людського виду на даній стадії її еволюції полягає в тому, що вона виявилася нездатною у культурних відносинах йти в ногу й повністю пристосуватися до тих змін, які вона сама внесла у цей світ. Оскільки проблема, що виникла на цій критичній стадії її розвитку перебуває всередині, а не поза людською істотою, узятю як на індивідуальному, так і на колективному рівні, то й її розв'язання повинне виходити насамперед і головним чином зсередини її самої.

Нас у цьому зв'язку цікавить галузь освіти взагалі й підготовка вчителів зокрема. Головне, що необхідно при підготовці вчителя в сучасних умовах, – так це визначення його місця й ролі в сучасному суспільстві, у тих особливих умовах, в яких опинилася система освіти ХХІ століття. Ці умови – моральна революція, що забезпечує спадкоємність загальнолюдських цінностей, перебудова всіх сфер життя суспільства, педагогічна технологія в навчальному процесі. Системою, що забезпечує функціонування вчительських кадрів, повинна стати інтелектуальна сфера діяльності вчителів –

педагогічний колектив, громадська рада або університет батьків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми і на які спирається автор у розв'язання питання вдосконалення навчально-виховного процесу у сучасній вищій школі найбільш вагомий внесок зробили: Б.Ананьєв, С.Архангельський, А.Алексюк, Є.Бондаревська, М.Буланова-Топоркова, С.Вітвицька, З.Єсарєва, І.Зязюн, Д.Чернилевський та інші.

Теоретичне обґрунтування значущості виховання духовних цінностей у студентської молоді ВНЗ здійснили І.Бех, Є.Бондаревська, М.Боришевський, І.Зязюн, А.Капська, В.Кірсанов, О.Олексюк, Г.Сагач, О.Сухомлинська, Т.Тюріна, Г.Шевченко та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття, кризовий стан економіки, багато проблем і негативні явища в галузі господарської діяльності, побуту й спілкування відображають недоліки в розвитку культури, виховання й освіти. Зміна поколінь – природне явище й кожне покоління робить свій внесок у розвиток суспільства, множить матеріальні й духовні багатства, створені попередніми поколіннями. Питання про те, яку спадщину одержить нове покоління і як воно нею буде користуватися, надзвичайно важливе. Тому проблеми культурного розвитку, виховання й освіти молодого покоління постійно перебувають в центрі уваги громадськості.

Для того, щоб почувати себе комфортно в інтелектуальній сфері, потрібно мати широкий кругозір, історичну свідомість, науковий світогляд, політичну, філософську й духовну культуру; мати стиль мислення й діяльності, що відповідає вимогам сучасного суспільства; бути соціально активним. Основне завдання, яке постає перед кожним педагогічним колективом, – гуманізація особистості, що спирається на постійну, цілеспрямовану, соціально корисну, справді цінну працю, що приносить задоволення, яка за висловом Д.Менделєєва, сама по собі моральна. Гуманізація особистості має потребу в гуманізації освіти, що повинна охопити всю природничо-наукову, математичну і технічну підготовку. Технологічна й екологічна картина світу повинна включати естетичні аспекти, а історія науки й техніки – супроводжуватися осмисленням основних етапів історії матеріальної й духовної культури.

Необхідно відзначити, що інтерес до історії освіти – характерна риса сучасності. В історії матеріальної й духовної культури ми шукаємо не тільки шляхи, які дозволяють реконструкцію звернути на службу конструюванню, але й самі закономірності взаємодії

суспільних явищ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Саме в цьому плані стає актуальним вивчення історії політехнічної й педагогічної освіти з її головними питаннями. Що є вища політехнічна школа – еталон підготовки фахівця широкого профілю (технічний університет), або один з варіантів, який створює умови для всебічного розвитку особистості в епоху науково-технічного прогресу й промислової революції? Чи відповідає вища педагогічна школа (педагогічний університет) завданням поєднання у своєму випускнику спеціаліста-предметника, здатного захопити учнів, і вихователя, що вміє використовувати можливості свого предмету, щоб у союзі із учителями інших профілів і позашкільних установ досягти головної мети освіти – допомогти зростаючій особистості реалізувати себе.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Духовне життя суспільства, як сукупність неповторної низки духовних процесів, проявляється в його духовній діяльності. Тому поняття “духовне життя” й “духовна діяльність” органічно пов’язані між собою, власне одне без одного не може існувати, духовне життя протікає у процесі духовної діяльності [1, с.35].

У духовній діяльності розрізняють дві сторони. Перша з них – духовно-продуктивна діяльність, тобто діяльність із виробництва духовних цінностей. Друга – духовно-практична діяльність, тобто діяльність із освоєння соціального досвіду, накопичення людством духовних цінностей у процесі індивідуального й колективного розвитку людей. Цей вид духовної діяльності характеризується як “обробка людей людьми” [4, с.35].

Сучасні цінності – актуальна ідеологічна, ідейна проблема, проблема формування світогляду, що є інтегративною основою діяльності як окремого індивіда, так і будь-якої малої або великої соціальної групи, колективу, нації й усього людства. Сучасні цінності – це й соціальна проблема, оскільки вибір світоглядних позицій, а також і цінностей залежить від індивіда як суб’єкта життєдіяльності. Саме тому сьогодні дуже важливим є вирішення проблеми інтелектуалізації у вищій школі.

Інтелектуалізація – це сполучення широкої культурної підготовки з виробленням творчого ставлення й діяльнісним підходам до оволодіння як вузькими предметами, так і всією культурою в цілому. Якщо в оволодінні предметними циклами вже зроблені перші кроки на шляху інтелектуалізації (посилення індивідуальної й наукової

праці студентів), то в розв'язанні проблеми загальнокультурного розвитку на основі діяльнісного підходу поки ще просування не помітно (якщо не вважати спроб увести курс історії світової культури).

Інтелектуалізація підготовки педагога значною мірою може бути забезпечена соціокультурним циклом дисциплін, що включають вивчення історії цивілізації, матеріальної й духовної культури, розвитку систем освіти й внеску у формування цієї системи видатних учених свого часу. Особливо варто подбати про гуманізацію природничо-наукової освіти, що досягається включенням в усі предмети елементів історії, загальної історії, краєзнавства. Методи оволодіння інформацією, характерні для гуманітарних наук, розвивають евристичні навички, виробляють розуміння єдності наукового знання, формують філософські, морально-естетичні категорії, без яких неможливо духовне становлення особистості.

Що ж потрібно зробити для реалізації ідеї інтелектуалізації в сучасному вищому педагогічному закладі? Насамперед, змінити саму організацію навчального процесу, застосувавши на практиці принцип безперервності або поетапності освіти, посиливши практичну спрямованість підготовки, засновану на спілкуванні з учнями, однокурсниками й студентами інших курсів, учителями шкіл і викладачами ВНЗ, працівниками позашкільних закладів. Колективізм і культура особистості вчителя – дві сторони інтелектуалізації й професійного статусу.

В організаційному плані акцент повинен бути зроблений: у рамках кафедр – на відпрацьовуванні конкретних знань, умінь і навичок, пов'язаних з розв'язанням тактичних завдань предметної підготовки; на рівні університету – на виробленні педагогічного стилю мислення, поведінки й діяльності, на розв'язанні стратегічних завдань із їх взаємодією, яка постійно розвивається, що забезпечує цілісність, системність професійної підготовки. Результати індивідуалізації навчання з'являться тоді, коли буде реалізована у житті ідея самостійного розвитку студентської діяльності в діяльності педагогічного колективу (кафедри, університету, школи).

Тут доречно навести думку відомого психолога В.Зінченко про те, що ми забули про те, що школа повинна виводити насамперед у люди, а вже потім у солдати, робітники, учені, патріоти тощо. За словами П.Флоренського, саме культура є середовище, що ростить і живить особистість... Справжніми детермінантами становлення й розвитку людини й соціуму є людська свідомість, людська воля й людська практика. У моделі, реалізованій нашою школою, немає місця

саморозвитку, самодіяльності, самоздійсненню, самобудівництву людини, немає місця людським рішенням і вільним діям – вчинкам. Саме такий підхід повинен лежати в основі освіти особистості, який не зведено до її навчання. В.Сухомлинський звертав увагу на те, що майстерність і мистецтво виховання всебічно розвиненої особистості полягає в умінні педагога відкривати буквально перед кожним, навіть перед самим пересічним, самим важким в інтелектуальному розвитку вихованцем ті сфери розвитку його духу, де він може досягти вершини, виявити себе [5, с.408].

Цього можна досягти, якщо забезпечено педагогізацію всього навчально-виховного процесу, якщо психолого-педагогічні курси органічно взаємодіють із іншими навчальними дисциплінами, якщо забезпечено безперервність і систематичність психолого-педагогічного навчання. Інакше кажучи, мова йде про педагогічну технологію в навчанні – загальнолюдське досягнення в системі освіти.

Висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Культура органічно вплітається у всьому її різноманітті в усі форми життєдіяльності, що характеризують життя тієї або іншої країни, того або іншого народу. Національний їх колорит накладає відбиток на культуру через традиції, звичаї, моральні принципи й норми, настанови, заповіді, ідеали тощо.

Всі нації і народи прагнуть зберегти себе в просторі й часі на базі певної, найчастіше етнічної або національної спільності. Але в той же час у багатьох культурах з'явилися тенденції до досягнення планетарної єдності людського суспільства під егідою цієї культури.

Посилення інтернаціоналізації всіх процесів у сучасних умовах у всьому світі приводить нас до висновку про пріоритет загальнолюдських цінностей у їхньому взаємозв'язку з національними.

Тому в основу сучасної концепції освіти повинен бути закладений культурологічний підхід, який обумовлює звернення до майбутнього фахівця як до соціокультурного індивіда, продукту культури нації, людства.

Література

1. Анисимов С.Ф. Духовные ценности: производство и потребление. – М.: Мысль, 1988. – 253 с.
2. Малькова З.А. Гуманизация образования // Образование в мире на пороге XXI века. – М., 1991. – С. 43-64.
3. Малькова З.А. Школа и педагогика за рубежом. – М.: Просвещение, 1983. – 192 с.

4. Маркс К., Энгельс Ф. Немецкая идеология. – Соч. 2-е изд., Т.3.– С. 7-544.
5. Сухомлинський В.А. Рождение гражданина. – Избр. произв.: В 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1980. – Т. 3. – С. 301-627.
6. Саморозгортання соціального світу: моногр./ Ю.В.Бех. – К., 2007. – 248 с.
7. Система виховної роботи як важливий чинник формування особистості вчителя, вихователя: Збірник статей викладачів Харківського гуманітарно-педагогічного інституту, 2007.

Н.А.Овчаренко

ВОКАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ЗА ВИМОГАМИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

В статье раскрывается содержание учебной программы по постановке голоса для студентов музыкально-педагогического отделения факультета искусств по кредитно-модульной системе.

The vocal training of the Future Music Teacher according to the demands of the Credit and Module System. The content of the educational program of the voice training for the students of musical-pedagogical department of arts faculty on the Credit and Module System is revealed in this article.

Становлення української національної школи передбачає реформування педагогічної системи освіти. В основі реформи лежить впровадження кредитно-модульної системи навчання у вищих закладах освіти, що спрямована на реалізацію положень Болонської декларації. Кредитно-модульна система дає можливість організувати навчання за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми і забезпечити конкурентну спроможність майбутніх учителів не тільки в Україні, а і за її межами. В той же час орієнтація на Болонську декларацію не повинна приводити до надмірної перебудови національної системи освіти, її стан необхідно глибоко проаналізувати, порівняти з європейськими критеріями стандартів, визначити можливості перебудови у новому часовому просторі.

Існують певні протиріччя між важливістю впровадження кредитно-модульної системи, що відповідає сучасним вимогам суспільства, і специфікою організації мистецької освіти. Дана специфіка полягає у тому, що формування умінь та навичок повинно

проходити при роботі над музичними творами комплексно, не завжди доречною є робота за визначеною темою, чи то опрацюванням конкретних умінь чи навичок, для засвоєння навчального матеріалу необхідний певний час, що може виходити за рамки вивчення одного модуля – найкращим терміном для вивчення музичних творів за програмою є навчальний семестр. Вирішення проблеми впровадження кредитно-модульної системи в практику музично-педагогічної освіти обумовило мету даної статті – теоретично обґрунтувати зміст вокальної підготовки майбутніх учителів музики за кредитно-модульною системою.

Питання вокальної підготовки майбутніх учителів музики розглядалися в дослідженнях українських науковців Л. Василенко, М.Вікторової, Н.Гребенюк, Л.Косяк, Л.Кудрич, О.Маруфенко, Л.Пашкіної, В.Паюхіної, Т.Пляченко, Г.Стасько, Ю.Юцевича. Але організація навчального процесу у класі постановки голосу за кредитно-модульною системою ще не знайшла наукового обґрунтування.

Специфіка вокально-педагогічної діяльності вчителя музики полягає у педагогічній спрямованості вокального навчання. Майбутня практична педагогічна діяльність з формування вокальної культури школярів, зумовлює зміст їх вокальної підготовки у вузі. Установка на професійність передбачає здобуття майбутніми вчителями музики теоретичних знань та практичних навичок, що пов'язані з вокально-педагогічною діяльністю; розуміння процесів звукоутворення, звуковедення школярів та їх вікової специфіки; володіння навичками діагностування та корекції співацького голосоутворення дітей.

Постановка голосу – це одна з обов'язкових дисциплін у підготовці бакалавра за спеціальністю “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика”, яку вивчають студенти факультету мистецтв чотири роки. Метою і завданням даної дисципліни є формування вокальної культури майбутнього вчителя музики, виховання його професійних умінь та навичок.

Співацький голос – природний інструмент вираження естетичних почуттів, дійовий засіб залучення студентів до вокального мистецтва. Спів як виконавський процес розвиває музичні здібності, уміння сприймати, запам'ятовувати і відтворювати голосом мелодію, спостережливість, уяву, наполегливість у подоланні виконавських труднощів, дисциплінованість і самостійність. У процесі навчання співу розвивається не тільки голос, але й вирішуються завдання, що

пов'язані з формуванням професійних якостей майбутнього вчителя музики.

Нами розроблена експериментальна програма з постановки голосу за вимогами кредитно-модульної системи. Години з дисципліни сплановано таким чином: кількість кредитів – 6; загальна кількість годин – 216, з них : індивідуальні – 143, самостійна робота – 73. Наводимо приклад структури залікового кредиту I,II семестрів (I курс):

Структура залікового кредиту курсу

Тема	Кількість годин			
	індивідуальні заняття	самостійна робота	консульт. робота	інші види лекції
I курс				
Змістовий модуль I – II. Підготовка голосового апарату до співацької діяльності. Початкові вокальні знання та навички.	2			
Тема I. Співацька установка.	3	2		
Тема II. Атака звуку.				
Тема III. Ознайомлення з будовою співацького голосового апарату.	2			
Тема IV. Художня зумовленість резонування.	3			
Тема V. Художнє виконання різноманітного репертуару.	2			
Тема VI. Перехід виконання від свідомого до напівсвідомого рівня.	2	1		
Тема VII. Знання про особливості розвитку голосу дітей молодшого шкільного віку.	2	6		
Тема VIII. Накопичення репертуару для дітей молодшого шкільного віку.	3			
Змістовий модуль III. Освоєння знань, теоретичних джерел про співацький голос, вокальне мистецтво.	3			
Тема I. Регістрова будова співацького голосу.	3	1		
Тема II. Визначальна роль регістрової будови в доборі методів розвитку голосу.	3	1		
Тема III. Вирівнювання діапазону голосу.	3	6		

Тема	Кількість годин			
	індивідуальні заняття	самостійна робота	консульт. робота	інші види лекції
Тема IV. Формоутворення голосних і вимова приголосних.				
Тема V. Вокальний слух та його функції.				
Тема VI. Накопичення репертуару для дітей молодшого шкільного віку.				

У результаті вивчення I-III змістових модулів, студенти I курсу повинні показати наступні теоретичні знання: поняття атаки звуку, визначення твердої, м'якої та придихальної атаки; резонування та його види; висока співацька позиція; поняття про орфографію та орфоєпію; складові елементи вокального слуху; реєстрова будова всіх типів дитячого та дорослого голосу; особливості розвитку голосового апарату дітей молодшого шкільного віку, – та практичні початкові вміння і навички: звукоутворення, володіння атакою звуку, звуковедення, кантилена, співацьке дихання, високої співацької позиції, дикції, артикуляції та інших.

За вимогами програми, вибір навчально-педагогічного репертуару з постановки голосу при вивченні I-III змістових модулів, здійснюється за такими розділами: 4 вокалізи, 4 твори у супроводі концертмейстера, 2 пісні акапельно (народні пісні), 2 шкільні пісні за I клас, 2 шкільні пісні за 2 клас.

Критеріями виконання творів є:

- володіння початковими вокальними навичками звукоутворення та звуковедення;
- виразне емоційне виконання;
- культура співу.

Нами розроблені вимоги до самостійної роботи студентів I курсу, які передбачають вивчення системи тем, а саме:

I-II змістові модулі

Тема I. Атака звуку.

Опрацювати виконання м'якої, твердої та предихальної атаки.

Тема VII. Знання про особливості розвитку голосу дітей молодшого шкільного віку.

Тема VIII. Накопичення репертуару для дітей молодшого шкільного віку :

1) Вокально-виконавський аналіз пісні для 1-го класу.

2) Художнє виконання пісні.

Завдання для самостійної роботи студентів перевіряються на міжсесійному контрольному уроці (останній тиждень листопаду) та під час здачі іспиту з постановки голосу (за розкладом деканату).

III змістовий модуль

Тема III. Вирівнювання діапазону голосу.

Спів вправ, що допомагають вирівняти регістрові переходи голосу.

Тема IV. Формування голосних і вимова приголосних.

Спів вправ для формування голосних і чіткої вимови приголосних.

Тема V. Вокальний слух та його функції.

Застосування вправ для розвитку внутрішнього інтонування.

Тема VI. Накопичення репертуару для дітей молодшого шкільного віку:

1) Методи роботи над шкільною піснею за 2-ий клас (під власний акомпанемент).

2) Художнє виконання пісні.

Завдання для самостійної роботи студентів перевіряються на міжсесійному контрольному уроці (перший тиждень квітня) та на контрольному уроці в кінці семестру (червень).

Опановуючи дисципліну “Постановка голосу” майбутні вчителі музики вивчають XI змістових модулів, які подаються з поступовим ускладненням навчальних завдань і по яким визначені наступні заліково-екзаменаційні вимоги: екзамен – 2 (I-II змістові модулі, XI змістовий модуль), залік – 2 (VI змістовий модуль, IX змістовий модуль), контрольні уроки – 4 (III змістовий модуль, IV-V змістовий модуль, VII-VIII змістовий модуль, X змістовий модуль). Навчальним проектом з постановки голосу є заключний екзамен (після вивчення XI модуля). Підсумковою роботою можуть бути зараховані: сольні виступи студента у концертах; відділення концерту; сольний концерт; участь у конкурсі.

Кредитно-модульна система відкриває нові оригінальні перспективи в становленні вищої педагогічної школи. Вона надає можливість індивідуального підходу до процесу навчання та підіймає конкурентну спроможність випускників педагогічних вузів. Враховуючи специфіку мистецьких спеціальностей та зберігаючи кращі традиції вітчизняної педагогічної школи, втілення кредитно-модульного навчання в національну систему освіти потребує подальшого вивчення та адаптування.

Література

1. Гребенюк Н.Є. До проблеми виконавської творчості у класі камерного співу // Музичне мистецтво і культура. – Науковий вісник. Вип.4, Книга 1. – Одеса: Друк, 2003. – С.155-165.
2. Косяк Л.І. Тести з перевірки знань студентів щодо питань формування вокальної культури: Методичні рекомендації. – Кривий Ріг, 2004. – 19 с.
3. Маруфенко О.В. Формування вокально-слухових навичок майбутнього вчителя музики /автореферат канд. дис-ції. – К., 2006. – 20 с.

Т.А. Садова

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В статтє раскрывається взаимосвязь учебной и познавательной деятельности студентов, определяются особенности учебной деятельности студентов с позиций деятельностного подхода.

In article the interrelation educational and knowledge activity of the students is opened, the features of educational activity of the students from positions activity approach are determined.

Для ефективного виконання педагогічних функцій майбутньому педагогу важливо не лише усвідомлювати зміст і структуру педагогічної діяльності, а й володіти певною системою професійно важливих умінь, необхідних для її реалізації. Основними з них, за визначенням учених, є гностичні, конструктивні, організаторські, комунікативні тощо. Гностичний компонент педагогічної діяльності – це система знань і вмінь педагога, яка складає основу його професійної діяльності, а також певні властивості пізнавальної діяльності, які впливають на її ефективність. Набуття майбутнім спеціалістом означених умінь відбувається, у процесі навчальної діяльності.

Сьогодні, за визначенням учених (А.Вербицький, В.Загвязинський, М.Левіна, О.Пехота, О.Савченко, С.Смирнов, Д.Чернилевський та ін.), основна мета освіти полягає у формуванні в студентів здатності до активної діяльності, в тому числі до творчої професійної праці.

З позиції діяльнісного підходу процес навчання у ВНЗ відбувається як процес спільної діяльності викладача і студента.

Викладач у процесі спілкування з використанням дидактичних засобів організує пізнавальну діяльність студентів адекватно цілям навчання. Студенти у процесі пізнавальної діяльності засвоюють знання, вміння, мислительні навички і, таким чином, набувають певний досвід соціальної, професійної компетентності. У професійній освіті діяльнісний підхід проявляється не лише в способах, характері організації навчально-виховного процесу, а й його спрямованості, цільовій настанові. Провідною метою професійної освіти, відповідно до цього підходу, є формування цілісної структури професійної діяльності спеціаліста, що забезпечує його становлення як суб'єкта цієї професійної діяльності.

Певні зміни відбуваються і в організації та керівництві навчальним процесом. На думку І.Підласого, сучасна дидактика ґрунтується на системному підході до розуміння процесу навчання, відповідно до якого чуттєве сприймання, розуміння і засвоєння знань, практична верифікація набутих знань і вмінь повинні бути органічно злиті у пізнавальному процесі, навчальній діяльності. У сучасній дидактичній системі навчання не зводиться ні до передавання готових знань, ні до самостійного подолання труднощів, ні до власних відкриттів тих, хто навчається. Її відмінність – розумне поєднання педагогічного керівництва із власною ініціативою і самостійністю, активністю студентів, – підкреслює учений [4].

Основним протиріччям, що ускладнює процес становлення студента як суб'єкта професійної діяльності, є необхідність оволодіння цією діяльністю в межах і засобами навчальної діяльності, яка суттєво відрізняється від професійної за своїм змістом і характером. Тому слід організувати таке навчання, яке забезпечує трансформацію одного типу діяльності в інший. Такий перехід стає можливим шляхом організації педагогічного процесу, який би забезпечував перетворення знань, умінь, навичок, що засвоюються, у засоби вирішення різноманітних професійних завдань і проблем уже у процесі навчальної діяльності студентів. Науковцями пропонуються різноманітні напрями вирішення означеної проблеми. Основним з них є використання засобів і методів активізації пізнавальної діяльності студентів.

Зауважимо, що проблема організації активної пізнавальної діяльності студентів потребує визначення особливостей навчання студентів у сучасних умовах. Науковцями (А.Вербицький, В.Загвязинський, В.Ляудіс, П.Підкасистий, С.Смирнов та ін.) зазначається, що процес навчання у ВНЗ на сучасному етапі має певні

особливості. Характерною особливістю педагогічного процесу (ПП) є те, що це бінарний процес, який можна представити у вигляді такої умовної формули:

$$\text{ПП} = \text{НД} + \text{ВД},$$

де НД – навчальна (пізнавальна) діяльність, яку здійснює студент, а ВД – викладацька діяльність, яка здійснюється організатором і керівником цього процесу – викладачем.

На думку Д.Чернилевського, цією формулою фіксується найважливіший педагогічний закон № 1, на якому будується вся педагогічна практика: поза власною навчальною діяльністю студента і пов'язаною з нею діяльністю викладача не існує ніякого навчання [5].

Це вимагає розрізнення трьох взаємопов'язаних процесів: викладання, навчання й учіння, які в ідеалі органічно зливаються в один двобічний навчальний процес. При цьому недостатньо розглядати викладання і учіння як дві взаємопов'язані діяльності. З позицій дидактики, навчальне пізнання – невід'ємна характеристика процесу навчання. П.Підкасистий зауважує: якщо розглядати навчання з точки зору психології, тобто звернути увагу на те, як сприймається і засвоюється матеріал, то це відношення є головним, сутнісним. Але якщо подивитися на навчання з позицій педагогіки, тобто виділити головне в цілеспрямованій діяльності з передавання соціального досвіду, то головним і специфічним для цієї діяльності є інше – відношення між двома діяльностями – викладання та учіння. Пізнання може здійснюватися і поза навчанням, а взаємопов'язані діяльності викладання й учіння протікають тільки в навчанні. При цьому вчений зауважує, що основними завданнями викладання є: по-перше, мотивація пізнавальної діяльності тих, хто навчається; по-друге, реалізація принципу активності в пізнавальній діяльності, що передбачає інтенсифікацію активної, самостійної роботи кожного студента [3].

Предметом діяльності викладача виступає керівництво навчально-пізнавальною діяльністю студентів, яке подекуди розуміється досить вузько, як керівництво засвоєнням окремих пізнавальних задач. Проте студент у процесі навчання може виконувати різну функцію. Це може бути: пасивне сприйняття й освоєння інформації, що надходить ззовні; активний самостійний пошук, виявлення і використання інформації; спрямований пошук, виявлення і використання інформації (М. Корольчук) [1].

Водночас спільна діяльність викладача і студентів може мати подвійний характер, в залежності від того, яка з них є провідною.

Визнання викладання провідною діяльністю створює той тип спільної діяльності, який не забезпечує перехід студента до нового рівня розвитку, необхідного для підготовки до професійної діяльності. Провідною, смислоутворювальною діяльністю виступає учіння, оскільки за його відсутності або недостатній результативності процес навчання відбутися не може. Отже, в теорії і практиці сучасної освіти здійснюється перенесення акценту з діяльності викладача, що навчає, на пізнавальну діяльність студентів. А навчання передусім розглядається науковцями як організація педагогом активної пізнавальної діяльності студентів, спрямованої на вирішення ними нових пізнавальних задач.

Звідси випливає вимога активізації навчальної роботи студентів, спроби навчити їх учитися, необхідність реалізації принципу активності особистості в навчанні і професійному самовизначенні. Це передбачає підвищення рівня особистісної активності не тільки тих, хто навчається, але й викладачів, визначення навчання як процесу міжособистісної взаємодії і спілкування у системах "викладач – студент", "студент – студенти" тощо, яке організується у напрямі досягнення об'єднуючої мети – формування теоретичного і практичного мислення, розвитку особистості майбутнього спеціаліста, а також розвиток особистості самого викладача (за А.Вербіцьким).

При цьому, як зазначає В.Ляудіс, учіння слід розглядати як поліморфну, перетворювальну діяльність, що органічно включає в себе і гру, і працю, і творчість, оскільки ставлення до учіння як до адаптивної, а не продуктивної творчої форми активності, вступає у протиріччя з практикою неперервної освіти, яка в останні роки охопила всі рівні освіти [2].

Отже, предметом діяльності викладання виступає керівництво пізнавальною діяльністю студентів, а предметом діяльності студента є дії, які виконуються ним для досягнення передбачуваного результату діяльності, яка спонукається певним мотивом.

За І.Ільєсовим, навчальна діяльність – універсальна діяльність, яка складає основу оволодіння будь-якою іншою діяльністю, оскільки діяльність студента, яка здійснюється у процесі навчання, включає дві складові: діяльність, що засвоюється у процесі учіння і складається з певних предметних, спеціальних дій та операцій; власне навчальна діяльність, що має певну структуру, складається з розумових і практичних дій, операцій, за допомогою яких здійснюється засвоєння спеціальної, предметної діяльності, необхідних для неї знань і

практичних дій. Якщо перший вид діяльності є специфічним для кожної професії, то другий є загальним для всіх, хто навчається.

Одним з найбільш важливих компонентів діяльності педагогів водночас тісно пов'язаним з результативністю навчання, є цілепокладання як процес керування пізнавальною діяльністю студентів. Забезпечити можливість поступового ускладнення пізнавальних задач викладачу допоможуть таксономії цілей (з грецьк. taxis – розміщення за порядком і nomos – закон), запропоновані вченими (Б.Блум, В.Ляудіс, Д.Толлінгерова). Означені таксономії навчальних цілей допоможуть викладачу здійснити таксацію – вибір задач із всіх груп на основі визначення рівня навчальної задачі до операційного складу пізнавальної діяльності студентів, тобто спланувати цілі навчання за конкретним розділом, темою, визначити еталон засвоєння і пред'явити його студентам. Таксація, за В.Ляудіс, дозволяє викладачу не лише більш повно врахувати склад когнітивних вимог до навчальної діяльності студентів, а й є засобом цілеспрямованого проектування і прогнозування ходу навчання з урахуванням міри складності задач і ступеня навантаження на всі види і підвиди пізнавальної діяльності [2].

Отже, аналіз літературних джерел дає нам можливість виділити характерні риси навчальної діяльності студента, які слід врахувати в організації пізнавальної діяльності студентів: навчальна діяльність – універсальна діяльність, що складає основу оволодіння будь-якою іншою діяльністю; рушійною силою навчання є протиріччя між потребами в засвоєнні необхідних знань і досвіду пізнавальної діяльності для вирішення нових навчальних задач і реальними можливостями задоволення цих потреб; навчання можливе лише за наявності активності того, хто навчається; провідною, смислоутворювальною діяльністю є учіння, а викладання виступає як процес керівництва пізнавальною діяльністю студентів; учіння – поліморфна, перетворювальна діяльність, яка включає в себе гру, працю, творчість; цілепокладання є процесом керівництва пізнавальною діяльністю студентів, а поступовому ускладненню пізнавальних задач сприяє використання таксономії навчальних цілей.

Література

1. Корольчук М.С. Психофізіологія діяльності. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 400 с.
2. Ляудіс В.Я. Методика преподавания психологии. – М.: Изд-во УРАО, 2000. – 128 с.

3. Педагогика /Под ред. Пидкасистого П.И. – М.: Пед. об-во России, 1998. – 640 с.
4. Подласый И. Педагогика: Новый курс: В 2 кн. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 576 с.
5. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.

І.Ю.Серьозіна

ХАРАКТЕРИСТИКА УМІНЬ І НАВИЧОК САМОКОНТРОЛЮ ТА ЕТАПИ ЇХ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Автор статті аналізує поняття “умення и навыки самоконтроля”, определяє етапи їх формування у школьників в процесі учебно-познавательной діяльності.

In the article author analyses the notion of abilities and skills of self-control, defines the stages of its forming at the pupils in the process of their educational-cognitive activity.

На сучасному етапі розвитку освіти особлива увага приділяється формуванню особистості як найвищої соціальної цінності. Педагогічна наука надає перевагу тим формам і методам навчання та виховання, які допомагають врахувати інтереси, запити і можливості учня як активного суб'єкта цілісного навчального процесу. Тому концепція Національної доктрини розвитку освіти в Україні, Закон України “Про освіту” та інші державні нормативні документи передбачають формування особистості з високим інтелектуальним потенціалом, здатної вчитися і працювати в умовах постійного розширення інформації. Реалізація цього стратегічного завдання сучасної освіти значною мірою залежить від того, чи вміють школярі самостійно знаходити, переосмислювати та опрацьовувати інформацію, а також контролювати, коригувати й оцінювати власну навчальну діяльність, здійснювати самоконтроль і саморегуляцію.

Аналіз наукових досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Суттєвий внесок у дослідження проблеми формування вмінь та навичок учнів зробили педагоги і психологи Ю.Бабанський, В.Беспалько, Д.Богоявленський, Л.Виготський, П.Гальперін, С.Гончаренко, Є.Льїн, Є.Кабанова-Меллер, О.Леонтєв, І.Лернер, Н.Менчинська, В.Паламарчук,